

tásuk folyamatban van. A támogatás mértéke a beszerzett berendezések vételárának 70%-a, de legfeljebb 1,5 millió forint lehetett.

7. Nemzetközi kapcsolatok

Hazai könyvtárak, könyvtárosképző intézmények, országos szakmai szervezetek pályázhattak – mindkét fél nyilatkozatával alátámasztott – nemzetközi együttműködésen alapuló könyvtárszakmai program lebonyolítására. A támogatottnak kötelezettséget kellett vállalnia arra, hogy publikálja a közös programból a hazai könyvtárügyben felhasználható szakmai tapasztalatokat (szakmai cikk, elektronikus dokumentum, internet).

8. Állománybővítés

A nyilvános könyvtári szolgáltatásokat nyújtó egyházi könyvtárakat használó lakosság tájékoztatói, információs lehetőségeinek bővítése érdekében a Könyvtári Kollégium pályázatot írt ki egyházi könyvtárak állománygyarapítására. Pályázatot nyújthattak be a nyilvános könyvtári jegyzéken szereplő egyházi-felekezeti könyvtárak a gyűjtőkörükbe tartozó könyvtári dokumentumok beszerzésére (kivételesen az időszaki kiadványok előfizetése). Az elbíráláskor ide sorolták a megyei könyvtárakban a büntetés-végrehajtási intézetek fogvatartottainak jobb könyvtári ellátását szolgáló állománybővítését is.

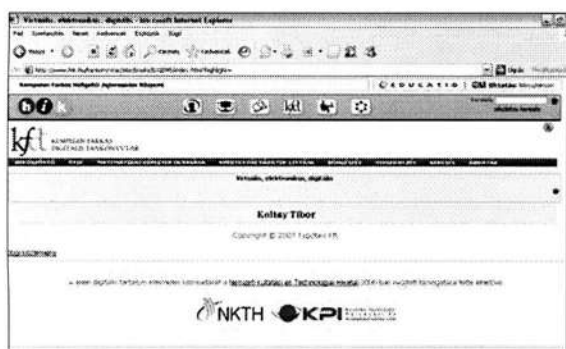
A pályázat végeredménye a következő:

Téma	Nyertes intézmények/témák száma	Megítelt támogatás (Ft)
1. Szakmai kiadványok előkészítése	6/9	6 253 408 ebből Budapest 4 230 000
2. Szakmai kiadványok megjelentetése	13/19	18 084 168 ebből Budapest 12 948 568
3. Szakmai programok	25/25	31 784 740 ebből Budapest 4 821 000
4. Szakmai képzés	84/100	54 780 700 ebből Budapest 10 637 500
5. Könyvtári szolgáltatások	17/17	11 478 385
6. Szakmai eszközfejlesztés, korszerűsítés	81/83	67 202 220 ebből Budapest 3 751 640
7. Nemzetközi kapcsolatok	14/14	9 214 000 ebből Budapest 2 300 000
8. Állománybővítés	37/38	37 920 000 ebből Budapest 23 120 000
Egyéb	1/1	3 000 000
Összesen		239 717 621

/NKA-honlap/

(Nagyné Vágó Andrea)

Új e-könyv a digitális könyvtárban

KOLTAY Tibor
Virtuális, elektronikus, digitális [elektronikus dok.] / Koltay Tibor. – Szöveg. – [Budapest] : Typotex, 2007. Főcím a címképernyőről. – PDF (733 Kb) WORD (521 Kb)

A változások világában élünk, életünket napról napra meghatározzák a felgyorsuló változások, amelyek nemcsak az információ területén hatnak, hanem intézményrendszerünket is átformálják.

Koltay Tibor könyve ezekkel a változásokkal foglalkozik, ezeken belül is a könyvtárainkat érintő területtel. A könyv digitális formában jelent meg, a *Kempelen Farkas Hallgatói Információs Központ* honlapján érhető el a következő címen: www.hik.hu/tankonyvtar/site/books/b10095. PDF és Word formátumban olvasható, nyomtatásban jelenleg még nem kapható. A könyv lektora *Drótos László* volt; nevét sajnos nem tüntették fel a dokumentumban, mint ahogyan a beharangozott alcímet sem.

A szerző többször is megfogalmazza, sőt neves alkotók gondolataival alátámasztja, hogy a könyvtárak az információs társadalom olyan intézményei, amelyek a nagymérvű változásokat aktívan segíteni tudják. E gondolat köré épül a könyv szerkezete, a 14 fejezet ennek a megközelítésnek a jobb megértésére, magyarázatára, a különböző összefüggésekre való jobb rávilágításra törekszik. Az információs társadalom fogalmából kiindulva fűzi fel gondolatmenetét, arra törekszik, hogy a magyarázatokban minél szélesebb körű kitekintést adjon, nemzetközi szaktekintélyek nevéhez fűződő gondolatokat, definíciókat, elméleteket és megközelítéseket sorakoztat fel. Nem kizárólag a könyvtárat mint intézményt helyezi a gondolkör középebe, hanem elméleti magyarázatokkal vezeti olvasóit ahhoz a következtetéshez, hogy csak arról az információs központról lehet szó, amelyet hagyományosan könyvtárnak nevezünk.

Koltay Tibor a könyvtárak megváltozott és állandóan alakuló körülményeit, lehetőségeit, kihívásait érintő összes kérdéssel foglalkozik, eltérő terjedelemben és mélységben. Gondot fektet arra a napjainkban fontos kérdésre, hogy mi az információs műveltség. Ennek tisztázása nélkül nem lehet hitelesen beszélni az információs társadalomról, a benne zajló folyamatokról, hatásokról, kihívásokról, és a jövőbeni lehetőségekről. Miután ezt a kérdéskört a lehető legalaposabban tisztázta, rátér azokra a témákra, amelyek az interneten található információkkal, keresőkkel, forráskalauzokkal foglalkoznak. A virtuális tájékoztatás keretében egyenként tér ki a falak nélküli könyvtár, a virtuális, digitális és elektronikus könyvtár fogalmaira, érthetően megmagyarázza a közöttük lévő alapvető különbségeket, még a laikus olvasónak is.

Ezek után érkezünk el napjaink egyik legfontosabb kérdéséhez, a digitális könyvtárhoz, a digitalizálás mechanizmusához, a tervezés fontos mozzanataihoz. A szerzőt dicséri, hogy közérthetően fogalmaz, így az információtudományban, a könyvtártudományban kevéssé járatos olvasó is megértheti a digitalizálás lényegét, alapfolyamatát, mechanizmusát. Ez nem azt jelenti, hogy csupán az ismeretterjesztés leegyszerűsített, jellegzetes módszereit használja, ellenkezőleg: úgy magyaráz fogalmakat, jelenségeket, folyamatokat, hogy egyszerre felel meg a tudományosság alapkövetelményeinek és az érthetőségnek. A digitalizálás kapcsán részleteiben mutatja be azokat a már régebben élő, és újabb fejlesztésű nyelveket, amelyeket a könyvtárak az egyre nagyobb tömegű digitális szövegek

feldolgozására használnak. Említi a HTML-t, a PDF-et, majd az XML-t boncolgatja; bemutatja történetét, felépítését, lehetőségeit, mindezt úgy, hogy nem használ bonyolult és nehezen érthető számítástechnikai szakkifejezéseket, hanem egyszerű formában igyekszik megérteni az XML-t és szabályainak gyűjteményét. Ebben a fejezetben is felhasználja a témában járatos szakemberek és szaktekintélyek munkáit, gondolatait, észrevételeit. Azt az álláspontot képviseli, amely szerint nem lehet, és nem is kell egy gyűjteményen belül mindent digitalizálni. Véleményét nemcsak azzal támasztja alá, hogy a digitalizálás közismerten költséges tevékenység, és hogy a dokumentumok egy nagyobb része sem a közszféra, sem az üzleti szféra számára nem jelent digitalizálendő értéket, hanem azzal a megállapítással és állásfoglalással is, hogy a digitális dokumentumok mellett nagy figyelmet kell fordítani a papíralapú gyűjteményekre, hiszen a nyomtatott dokumentumok a jövőben is fontos szerepet fognak betölteni.

A továbbiakban az elektronikus folyóiratok és könyvek kapcsán azokkal a dilemmákkal foglalkozik, amelyek az elektronikus publikálás körül alakultak ki, és még mindig megoldandó problémakört jelentenek a szakemberek számára. Az elektronikus folyóiratok kapcsán kizárólag távoli elérésű elektronikus időszaki kiadványokról beszél, ezek közül is elsősorban a tudományos tartalmakat közvetítőkről. Bemutatja megjelenítésük formáit (HTML, PDF), a terjesztés módjait, az előnyöket, hátrányokat, problémákat, eredményeket. Viszonylag hosszabban taglalja az elektronikus könyvek témáját, izgalmas kérdéseket tesz fel, és nem mulasztja el kifejtetni a könyvtárak helyzetét ezen a területen, mivel a digitális könyvek és az olvasókészülékek komoly kérdéseket vetnek fel a könyvtárak számára is. Szabatosan és objektíven közelíti meg ezt a témakört, elfogadja az elektronikus könyvek piacának létét, növekvését. Kimondja, hogy az elektronikus könyvek nem veszélyeztetik a nyomtatott könyvek használatát, mivel nem tudnak és nem is fognak kizárólagos megoldásként működni; nemcsak azért, mert közbeszólnak a technológiai problémák és az olvasási szokások, hanem azért sem, mert a monolitikus megoldások általában, ettől elvonatkoztatva sem működnek.

A szerző egy fejezetben tárgyalja a nyílt rendszereket, a nyitott szabványokat, a nyílt hozzáférést, a *Creative Commonst*. Példákat mutat be nagy hírű külföldi intézmények gyakorlatából, valamint megvalósult magyar projekteket ismertet. A nyílt hozzá-

férés kapcsán hangsúlyozza az intézményi repozitóriumok fontosságát. Megfogalmazza, hogy a nyílt hozzáférés megvalósítása a tudományos folyóiratkiadás reformját jelenti.

Végül tárgyalja a licenceket és konzorciumokat, megjegyzi, hogy sok külföldi könyvtárban ezek kezelése már főállású munkavégzést igényel, ami a hazai könyvtárakban még nem jellemző. Említi az EISZ-t, az EBSCO-t, mint országos licencpéldákat, bár ezek csak szolgáltatásokat jelentenek a könyvtáraknak, licenelési feladatokat nem. A terhek megosztásának megoldására a konzorciumot javasolja, felsorolja a konzorciumok típusait, feladatait, az együttműködés lényegét, előnyeit, hátrányait.

A zárófejezetben összefoglal még néhány fontos témát: hivatkozások az elektronikus dokumentumokra, blogok, RSS.

Érdekes és hasznos megoldás, hogy a fejezetek végén elhelyezett kérdésekkel néhány alapvető gondolatba sűríti a témát. Felteszi a kérdést, ezzel gondolkodásra készíti az olvasót, majd a kérdésre adott válasz ellenőrzéséhez megadja azt a fejezetszámot, ahol a helyes válasz megtalálható. Digitális formában mindez egy kattintással megoldható.

Koltay Tibor értékes, élvezhető, érthető, átlátható, logikus felépítésű munkája méltó arra, hogy a jövő könyvtáros nemzedékei irodalomként és tananyagként forgassák. Tudásukat elmélyítve a változásokkal és kihívásokkal teli információs társadalom felkészültebb könyvtárosaivá vagy információbrókereivé válhatnak.

Bujdosóné Dani Erzsébet
(Szabó Károly Városi Könyvtár, Nagykőrös)

Az Európai Könyvtár – ledönteni a használhatóság korlátait

Az Európai Könyvtár (*The European Library* = TEL, www.TheEuropeanLibrary.org) egy, a tényleges működés szakaszába érő európai uniós projekt. Célja, hogy elérhetővé tegye az európai nemzeti könyvtárak állományát és digitalizált dokumentumait. Jelenleg tizenöt, 2007 végéig pedig harminc nemzeti könyvtár teszi hozzáférhetővé gyűjteményét a projekt keretében. E gyűjtemények rendszerint olyan saját adatbázisokban voltak, amelyek adatai nem nyerhetők ki keresőmotorokkal, így egy közös portálra volt szükség, ahol a dokumentumok elérhetők és kereshetők.

A projektet indulásakor a *British Library* irányította, és az *Európai Unió* finanszírozta. A tényleges működés megkezdése óta a könyvtárak fedezik a költségeket, és teljes munkaidőre vetítve négy és fél munkatárssal működő iroda tartja kézben a projektet.

Az eredeti, uniós finanszírozású projektben nyolc nemzeti könyvtár vett részt, amelyek első lépésként a metaadat-nyilvántartást hozták létre: egy TEL alkalmazási profilt, amely egy kibővített Dublin Core, valamint egy próba „portál a böngészőben” felépítést.

Az Európai Könyvtár szolgáltatás

Működtetés, irányítás

A CENL (*Conference of European National Librarians* = Európai Nemzeti Könyvtárigazgatók Konferenciája) égisze alatt fut a szolgáltatás, így a CENL valamennyi tagja érdekelt benne. A TEL irányító tanácsa (*TEL Management Board*) egy kisebb végrehajtó csoportot (*TEL Executive Group*) jelöl ki, amely a nevében hoz döntéseket. Ezzel meggyorsítják a döntéshozatali mechanizmust. Minden teljes jogú tag rendelkezésre bocsátja gyakorlati és technikai tapasztalatát és állományát.

Ez a struktúra segíti a szolgáltatást, és lehetővé teszi, hogy csak nagyon kis létszámú központi személyzet működtesse az Európai Könyvtárat a nemzeti könyvtárak tudásának használatával. Az együttműködő hálózat munkacsoportokra támaszkodik, amelyek javaslatokat tesznek az irányító tanácsnak a problémák megoldására.

2005-ben teljes jogú tagok voltak: Ausztria, Dánia, az Egyesült Királyság, Észtország, Finnország, Franciaország, Hollandia, Horvátország, Lettország, Németország, Olaszország, Portugália,